© Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi (FA_RMUTT)
FARAA Journal of fine arts research and applied arts
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/index
e-ISSN 2822-0048
JOURNAL OF FINE ARTS RESEARCH AND APPLIED ARTS
Vol.13 No.1 (January-April 2026)

Academic Articles

https://doi.org/10.60101/faraa.2026.280397

Rethinking the Future of Monumentality in Architecture

Pitiwat Pamakate*
Tanakarn Mokkhasamita
Faculty of Architecture, Silpakorn University
***Corresponding author e-mail : Pitiwat.top@gmail.com**

Abstract

The concept of monumentality in architecture has been extensively discussed since the nineteenth and twentieth centuries, particularly in relation to industrialization, political power, and collective memory. Traditionally, monumentality has been associated with attributes such as grandeur, permanence, and the symbolic representation of state authority or shared ideals. Foundational theoretical contributions by Siegfried Giedion, Josep Lluís Sert, and Fernand Léger established monumentality as a critical architectural condition tied to historical consciousness and cultural expression. However, in the twenty-first century, these conventional attributes are increasingly insufficient to explain how monumentality operates within contexts characterized by cultural plurality, rapid transformation, and the decline of centralized ideologies. Existing scholarship has yet to adequately address the monumentality in contemporary architecture, particularly in cases where buildings lack traditional monumental forms yet continue to evoke a condition of monumentality.

This article addresses this gap through a comparative analysis of the architectural ideas and works of Louis I. Kahn, Robert Venturi, and Rem Koolhaas, examining physical dimensions, meaning, and socio-cultural dimensions to explore the interpretation and transformation of monumentality across different contexts.

The findings suggest that monumentality should be understood not as a fixed formal quality but as a dynamic and contextual condition shaped by cultural values, social structures, and modes of perception. By rethinking monumentality as an evolving architectural concept, this study contributes a theoretical framework that can support the analysis and design of contemporary architecture capable of meaningfully expressing collective values in the present era.

Keywords : Architecture, Monument, Monumentality

การทบทวนอนาคตของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรม

พิธิวัฒน์ ปะมาคะเต*
ธนาคาร โมกขะสมิต
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
***อีเมลผู้ประสาน: Pitiwat.top@gmail.com**

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมได้รับการอภิปรายอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และ 20 โดยเฉพาะในความสัมพันธ์กับกระบวนการอุตสาหกรรม อำนาจทางการเมือง และความทรงจำร่วมของสังคม โดยทั่วไปแล้ว ความเป็นอนุสาวรีย์มักถูกเชื่อมโยงกับคุณลักษณะ เช่น ความยิ่งใหญ่ ความถาวร และการเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐหรืออุดมคติร่วม งานทฤษฎีพื้นฐานของซิกฟรีด กีเดียน โจเซป ลูอิส เซิร์ท และแฟร์น็อง เลเชร์ ได้วางรากฐานในการทำความเข้าใจความเป็นอนุสาวรีย์ในฐานะภาวะสำคัญทางสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์และการแสดงออกทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะดั้งเดิมเหล่านี้กลับไม่เพียงพอในการอธิบายการทำงานของความเป็นอนุสาวรีย์ในบริบทที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการเสื่อมถอยของอุดมการณ์แบบรวมศูนย์ งานวิชาการที่มีอยู่ยังไม่สามารถอธิบายในเชิงกรอบแนวคิดความเป็นอนุสาวรีย์ ที่มีความกำกวมในสถาปัตยกรรมร่วมสมัยได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในกรณีที่อาคารไม่ได้มีรูปแบบอนุสาวรีย์ตามขนบเดิม แต่ยังสามารถกระตุ้น “ภาวะของความเป็นอนุสาวรีย์” ได้

บทความนี้มุ่งศึกษาช่องว่างดังกล่าวผ่านการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวคิดและผลงานทางสถาปัตยกรรมของ หลุยส์ ไอ. คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส โดยใช้การพิจารณาทั้งมิติทางกายภาพ ความหมาย และมิติทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจการตีความและการแปรเปลี่ยนของความเป็นอนุสาวรีย์ในบริบทที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอนุสาวรีย์ไม่ควรถูกทำความเข้าใจในฐานะคุณลักษณะทางรูปแบบที่ตายตัว หากแต่เป็นภาวะเชิงบริบทที่มีพลวัต ซึ่งถูกกำหนดโดยคุณค่าทางวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม และวิธีการรับรู้ของผู้คน การทบทวนความเป็นอนุสาวรีย์ในฐานะแนวคิดที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลานี้ จึงมีส่วนช่วยเสนอกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่สามารถสนับสนุนการวิเคราะห์และการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยให้สามารถสื่อสารคุณค่าร่วมของสังคมได้อย่างมีความหมายในบริบทปัจจุบัน

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรม, อนุสาวรีย์, ความเป็นอนุสาวรีย์

1. บทนำ (Introduction)

ความเป็นอนุสาวรีย์ (Monumentality) ในงานสถาปัตยกรรมคือคุณลักษณะที่ทำให้งานสถาปัตยกรรม ก้าวข้ามขอบเขตของการเป็นเพียงอาคารหรือสิ่งก่อสร้างธรรมดา สู่การเป็นผลงานที่สื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์และวัฒนธรรมในระดับที่ลึกซึ้ง โดยมักแสดงออกผ่านลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และความเกี่ยวพันกับบริบททางประวัติศาสตร์และสังคม ความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความใหญ่โตทางขนาดหรือความสง่างามของรูปทรงเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับประสบการณ์การรับรู้ของมนุษย์ การสร้างความทรงจำร่วมของสังคม และการแสดงออกถึงอุดมการณ์และอำนาจในแต่ละยุคสมัย เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 และ 20 แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ อันเป็นผลมาจากกระแสความเคลื่อนไหวของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (Modern movement) ที่ปฏิเสธการอ้างอิงรูปแบบทางประวัติศาสตร์และเน้นความเรียบง่ายของรูปทรงและประโยชน์ใช้สอย แม้ในช่วงแรกของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จะมีการปฏิเสธแนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์แบบดั้งเดิม แต่ในช่วงกลางศตวรรษได้เกิดการทบทวนและตีความใหม่เกี่ยวกับความเป็นอนุสาวรีย์ในบริบทสมัยใหม่ โดยนักคิดอย่างซิกฟรีด กีเดียน (Sigfried Giedion) โจเซฟ ลุยส์ แซร์ต (Josep Lluís Sert) และแฟร์น็อง เลเกอร์(Fernand Léger) ได้เสนอแนวคิด "เก้าประการว่าด้วยความเป็นอนุสาวรีย์" (Nine points on monumentality) ในปี ค.ศ. 1943 ที่เรียกร้องให้สถาปัตยกรรมสมัยใหม่กลับมาให้ความสำคัญกับความหมายและสัญลักษณ์อีกครั้ง

แม้จะมีงานศึกษาที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ แนวคิด และการวิพากษ์เชิงอุดมการณ์ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมักพิจารณาแนวคิดเหล่านี้แยกส่วนตามช่วงเวลา หรือเน้นการวิเคราะห์สถาปนิกเป็นรายบุคคล บทความนี้จึงเสนอการอ่าน “ความเป็นอนุสาวรีย์” ผ่านการเปรียบเทียบเชิงแนวคิดของสถาปนิกสามรุ่น ได้แก่ หลุยส์ ไอ. คาน โรเบิร์ด เวนทูรี และ เรม โคลฮาส ผู้ซึ่งเป็นสถาปนิกและนักวิชาการที่มีชื่อเสียงและมีการยอมรับในระดับโลก ที่มีการกล่าวถึงแนวคิดของความเป็นอนุสาวรีย์อย่างชัดเจน ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนผ่านแนวคิดจากความเป็นอนุสาวรีย์เชิงจิตวิญญาณ สู่ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในชีวิตประจำวัน และไปจนถึงความเป็นอนุสาวรีย์เชิงโครงสร้างและระบบในบริบทโลกาภิวัตน์ การศึกษานี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างของงานวิชาการที่ยังขาดการวิเคราะห์ความเป็นอนุสาวรีย์ในฐานะ “แนวคิดที่แปรเปลี่ยน” มากกว่าคุณลักษณะตายตัว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักสามประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาความแตกต่างของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรม (Monumentality in Architecture) ช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 (2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอนุสาวรีย์ผ่านงานของสถาปนิกสามท่าน (3) เพื่อนำเสนอแนวคิดของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20

2. เนื้อหาของเรื่อง (Content of the story)

2.1 กรอบแนวคิดและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

อาคารที่มีความเป็นอนุสาวรีย์ (Monumentality) มีความหมายเกินกว่ารูปแบบและการใช้งาน ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งในขนาดและในแง่ของสิ่งที่เป็นตัวแทน (Represent) อนุสาวรีย์นั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองเหตุการณ์สำคัญและผู้คนมานานหลายศตวรรษ โครงสร้างเหล่านี้บางส่วนยังคงมีอยู่และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของเราในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสโตนเฮนจ์หรือปิรามิดที่กิซ่า หรืออาคารที่มีความหมายเหมือนกันที่มีมากกว่าการใช้งานกับเมืองหรือวัฒนธรรมอาจเรียกได้ว่า ความเป็นอนุสาวรีย์ (Farrelly, 2007) เมื่ออาคารได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของเมือง วัฒนธรรม หรือสังคม อาคารดังกล่าวมักทำหน้าที่เป็นจุดสังเกตที่

กำหนดเส้นขอบฟ้าของเมือง แสดงถึงเอกลักษณ์ของประเทศ หรือรวบรวมค่านิยมและแรงบันดาลใจที่มีร่วมกัน ความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่อยู่ต่อหน้าพวกเขาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความหมายและอารมณ์ที่พวกเขาปลุกเร้าในตัวผู้คนด้วย ทำให้พวกเขาเป็นส่วนสำคัญของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเรา

แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ มีรากฐานมาจากคำในภาษาละตินว่า โมนูเมนตุ้ม (Monumentum) (Oxford reference, n.d.) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่กระตุ้นความทรงจำหรือสิ่งเตือนใจ (Things that Remind) ให้นึกถึงบางสิ่งบางอย่าง ในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมตะวันตก ความเป็นอนุสาวรีย์มักเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความยิ่งใหญ่และทรงพลัง ด้วยรูปทรงที่มีขนาดใหญ่โต สัดส่วนที่เกินขนาดมนุษย์ และการอ้างอิงถึงจักรวาล ดังที่อาโลอิส รีเกิล (Alois Riegl) นักประวัติศาสตร์ศิลปะชาวออสเตรียได้อธิบายไว้ในงานเขียน "The Modern Cult of Monuments" ว่าอนุสาวรีย์มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Value) คุณค่าทางอายุ (Age Value) และคุณค่าเชิงระลึกถึง (Commemorative Value) ที่ช่วยเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน (Riegl, 1985)

ลูอิส มัมฟอร์ด (Lewis Mumford) ได้วิพากษ์ความเป็นอนุสาวรีย์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองและสังคมที่ใช้ในการควบคุมมวลชน โดยเฉพาะในระบอบเผด็จการที่ใช้สถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์เพื่อแสดงอำนาจและสร้างความเกรงขาม เขามองว่าความเป็นอนุสาวรีย์แบบดั้งเดิมมีลักษณะที่หยุดนิ่ง (Static) และเคร่งครัด (Rigid) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เน้นพลวัตและการมีส่วนร่วม (Mumford, 1961)

จอร์จ คูเบลอร์ (George Kubler) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปทรงทางสถาปัตยกรรมในหนังสือ "The Shape of Time" โดยอธิบายถึงการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของรูปทรงทางสถาปัตยกรรมในฐานะที่เป็นภาษาสากลที่สื่อความหมายข้ามกาลเวลา ความเป็นอนุสาวรีย์จึงเป็นการสื่อสารผ่านรูปทรงที่มีพลังและความหมายที่ลึกซึ้งที่สามารถเข้าถึงได้แม้จะอยู่ต่างวัฒนธรรมหรือยุคสมัย (Kubler, 1962)

2.2 ความเป็นอนุสาวรีย์ใหม่ (New Monumentality)

"ความเป็นอนุสาวรีย์ใหม่"มีรากฐานมาจากการอภิปรายเรื่อง ความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรม โดย ซิกฟรีด กีเดียน (Sigfried Giedion) ในปี ค.ศ. 1944 ในช่วงสุดท้ายของสงครามโลกครั้งที่สอง มันเป็นการรับรู้ของเขาว่านีโอคลาสสิก (Neoclassic) นั้นทำให้เกิด "ความเป็นอนุสาวรีย์เทียม” (Pseudo Monumentality) ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับอาคารของรัฐบาลในนาซี-เยอรมนี สหภาพโซเวียต หรือแม้แต่ในกรุงวอชิงตันของรูสเวลต์ในช่วงทศวรรษที่ 1930 และ 1940 ซึ่งกีเดียนได้เสนอแนะให้มีการออกแบบ ศูนย์ราชการ (Civic Center) เพื่อเป็นตัวแทนของอาคารที่สร้างความแตกต่างและกำหนดชุมชนที่มีชีวิตชีวาซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชน มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับความรู้สึกผ่อนคลายพร้อมกระตุ้นให้เกิดความมีชีวิตชีวานอกเหนือจากงานและครอบครัว (Giedion, 1944)

2.3 9 ประการว่าด้วยความเป็นอนุสาวรีย์ (9 Points on Monumentality)

“Nine Points on Monumentality" เป็นแถลงการณ์ที่ร่วมประพันธ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1943 โดย ซีกฟรีด กีเดียน โจเซป ลูอิส เซิร์ท (Josep Lluís Sert) และแฟร์น็อง เลเชร์ (Fernand Léger) ซึ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ และวิถีชีวิตในบริบทเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง บทความดังกล่าววิพากษ์การเสื่อมถอยของแนวคิดความเป็นอนุสาวรีย์ในยุคร่วมสมัย พร้อมเสนอวิธีการฟื้นฟูและประยุกต์แนวคิดนี้เพื่อตอบสนองต่อสังคมปัจจุบัน โดยนำเสนอหลักการเกี่ยวกับความเป็นอนุสาวรีย์ในบริบทร่วมสมัยไว้ 9 ประการดังนี้

1. อนุสาวรีย์ในฐานะสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม: อนุสาวรีย์สะท้อนความเชื่อและการกระทำร่วมกันของผู้คนในสังคม เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตในลักษณะที่อยู่เหนือกาลเวลา

2. แรงปรารถนาทางวัฒนธรรม: อนุสาวรีย์เป็นตัวแทนของแรงปรารถนาอันลึกซึ้งของมนุษยชาติ ถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ร่วมของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง

3. ลักษณะชั่วคราวของความเป็นอนุสาวรีย์: ความเป็นอนุสาวรีย์ดำรงอยู่ได้เมื่อมีฉันทามติทางวัฒนธรรม และมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคม

4. การเสื่อมค่าทางความหมาย: ในยุคปัจจุบัน อนุสาวรีย์หลายแห่งได้กลายเป็นเพียงเปลือกที่ว่างเปล่าที่ปราศจากความหมาย ไม่สามารถสะท้อนจิตวิญญาณหรือความรู้สึกร่วมของผู้คนได้อีกต่อไป

5. ความท้าทายทางสถาปัตยกรรม: สถาปนิกยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการออกแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเป็นหลัก โดยความเป็นอนุสาวรีย์กลายเป็นองค์ประกอบรอง แต่ยังคงมีความจำเป็นในเชิงสัญลักษณ์และบริบทของเมือง

6. การปรับโครงสร้างเมืองหลังสงคราม: ยุคหลังสงครามโลกเปิดโอกาสให้มีการทบทวนบทบาทของการวางผังเมืองใหม่และอนุสาวรีย์ในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของสังคม

7. การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน: สถาปัตยกรรมที่มีความเป็นอนุสาวรีย์ควรสะท้อนความภาคภูมิใจของชุมชนและเสริมสร้างความรู้สึกร่วมในสังคม ซึ่งต้องอาศัยการประสานงานจากหลากหลายสาขาศิลปะ

8. บริบทของเมือง: การจัดวางอนุสาวรีย์จำเป็นต้องพิจารณาร่วมกับพื้นที่เปิดในบริบทเมืองที่เสื่อมโทรม โดยเฉพาะการออกแบบศูนย์กลางพลเมืองใหม่ที่ทำหน้าที่เป็นหัวใจของชีวิตทางสังคมและการเมือง

9. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี: วัสดุและเทคนิคก่อสร้างสมัยใหม่เปิดโอกาสให้เกิดสถาปัตยกรรมมีความยืดหยุ่นและสามารถโต้ตอบกับผู้คนได้ เช่น องค์ประกอบที่เคลื่อนไหวได้ ซึ่งช่วยขยายขอบเขตการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

โดยสรุป เก้าประการนี้เน้นย้ำการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับสังคมและจิตวิญญาณของยุคสมัย ผ่านการประยุกต์ใช้วัสดุและเทคนิคสมัยใหม่ คำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมกับมนุษย์ การผสานการใช้สอยและความหมายเชิงสัญลักษณ์ รวมถึงความสัมพันธ์กับบริบทเมือง ความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จึงไม่ควรดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากควรเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กลางเมืองที่มีชีวิตชีวา สร้างประสบการณ์ทางสุนทรียะ และสะท้อนคุณค่าร่วมของสังคมอย่างยั่งยืน

2.4 เจตจำนงทางศิลปะ (Kunstwollen)

Kunstwollen หรือ “เจตจำนงทางศิลปะ” เป็นแนวคิดที่ อโลอิส รีเกิล (Alois Riegl) นักประวัติศาสตร์ศิลปะชาวออสเตรียพัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายว่าศิลปะและสถาปัตยกรรมในแต่ละยุคสมัยไม่ได้เป็นผลจากความต้องการส่วนตัวของศิลปินหรือสถาปนิกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึง "เจตจำนงร่วมทางวัฒนธรรม" หรือความคิดและรสนิยมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา (Riegl, 1992) รีเกิล เชื่อว่าความงามและการสร้างสรรค์ในแต่ละยุคมีวิวัฒนาการที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมในยุคนั้น (Rampley, 2013) แนวคิดนี้ไปไกลเกินกว่าแฟชั่น ซึ่งทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน กับเรื่องจิตไร้สำนึกส่วนรวมของฟรอยด์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งสองแนวคิดเน้นถึงแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในยุคสมัยและวัฒนธรรม มากกว่าการสร้างสรรค์ที่เกิดจากตัวบุคคลเพียงลำพัง (Freud, 1913) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าสุนทรียภาพไม่ควรถูกตัดสินโดยมาตรฐานที่เป็นสากลที่ตายตัว แต่ควรถูกตีความผ่านกรอบแนวคิดของยุคและบริบทที่สร้างมันขึ้นมา สิ่งนี้นำไปสู่แนวทางใหม่ในการศึกษาสถาปัตยกรรมและอนุสาวรีย์ ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นแค่รูปทรงและความสมบูรณ์แบบทางเทคนิค แต่ยังมองถึง *ความหมายเชิงสัญลักษณ์* และ *คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์* (Rampley, 2013)

2.5 ความทรงจำร่วม (Collective Memory)

แนวคิดเรื่อง *ความทรงจำร่วม* (Collective Memory) คือหัวใจของการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งสะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะในอนุสาวรีย์ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน มอริส ฮัลบาคส์ (Halbwachs, 1925) เสนอว่าความทรงจำไม่ใช่เพียงประสบการณ์ส่วนบุคคล แต่เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ถ่ายทอดผ่านสถานที่และสัญลักษณ์ สถาปัตยกรรมจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่รองรับความหมายทางประวัติศาสตร์ จอห์น รัสกิน (Ruskin, 1849, Ruskin, 1851) เน้นว่าสถาปัตยกรรมคือเครื่องมือในการบันทึกอดีตและสร้างความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับอดีต อนุสาวรีย์จึงเป็นสื่อที่ช่วยรักษาความทรงจำของสังคม และการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ก็เท่ากับการลบเลือนความทรงจำเหล่านั้นไป อัลโด รอซซี่ (Rossi, 1984) เสนอว่าเมืองเป็นพื้นที่สะสมความทรงจำผ่าน องค์ประกอบของเมือง (Urban Artifact) ซึ่งยังดำรงอยู่ได้แม้บริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลง อนุสาวรีย์จึงไม่ใช่เพียงสัญลักษณ์ทางการเมืองหรือศิลปะ แต่เป็นจุดหมายปลายทางของความทรงจำร่วม

เมื่อรวมแนวคิดของทั้งสามท่าน จะเห็นว่าอนุสาวรีย์ทำหน้าที่มากกว่าการระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต แต่เป็นเครื่องมือในการกำหนดตัวตนของสังคม เป็นศูนย์รวมของความทรงจำที่มีมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับรากเหง้าแห่งอดีตอย่างลึกซึ้ง

2.6 ความตายของอนุสาวรีย์ (The Death of Monument)

อนุสาวรีย์ มันจะไม่ทันสมัย และถ้าทันสมัย มันไม่สามารถเป็นอนุสาวรีย์ได้ (“If it is a monument it is not modern, and if it is modern, it cannot be a monument”) (Mumford, 1938) ลูอิส มัมฟอร์ด (Lewis Mumford) วิพากษ์วิจารณ์ความไร้ความสามารถของอนุสาวรีย์ในการทนต่อการเสื่อมถอยของความหมายเชิงสัญลักษณ์ในยุคปัจจุบัน เมื่อคุณค่าสากล มีการเปลี่ยนแปลงมากมายในระบบ เนื้อหาของอนุสาวรีย์ถูกกำหนดโดยบริบททางประวัติศาสตร์และศิลปะของสังคมในขณะนั้น ซึ่งมัมฟอร์ดเขียนถึงอนุสาวรีย์นั้นถูกเชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมประเภทนี้ในทางเดียวกัน เนื่องจากสถาปัตยกรรมเองก็มีอายุที่จำกัด แม้ว่าจะยืนยาวกว่าชีวิตของมนุษย์ก็ตาม ความคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นความขัดแย้งระหว่างแนวคิดเรื่องความถาวรและความเป็นนิรันดร์ของอนุสาวรีย์ กับอุดมการณ์ของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่เน้นประโยชน์ใช้สอย ความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลง (Gropius, 1935) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ได้ถูกทบทวนใหม่โดยสถาปนิกยุคหลัง เช่น หลุยส์ ไอ. คาน และอัลโด รอซซี่ ซึ่งเสนอว่าสถาปัตยกรรมร่วมสมัยยังสามารถสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์และก่อรูปอนุสาวรีย์ในรูปแบบใหม่ที่สะท้อนจิตวิญญาณของยุคสมัยได้

2.7 กรณีศึกษาเปรียบเทียบ แนวคิดของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรม

การวิเคราะห์กรณีศึกษาใช้กรอบแนวคิดสองประการ ได้แก่

1. คุณลักษณะทางกายภาพและความหมาย (Physical Characteristics and Meaning) ซึ่งครอบคลุมประเด็นเรื่องขนาด สัดส่วน รูปทรง วัสดุ การจัดวางในพื้นที่ และความสัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ รวมถึงการสื่อความหมายผ่านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

2. อัตลักษณ์และสถานะทางสังคม (Identity and Social Status) ซึ่งวิเคราะห์บทบาทของสถาปัตยกรรมในการสร้างหรือสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับโครงสร้างอำนาจในสังคม

การเลือกกรอบการวิเคราะห์สองประการนี้ เนื่องจากความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมมิได้แสดงออกเพียงผ่านรูปทรงหรือขนาดทางกายภาพเท่านั้น หากยังสัมพันธ์กับบทบาทเชิงสังคม อำนาจ และการรับรู้ของผู้คนในแต่ละบริบททางวัฒนธรรม การพิจารณาทั้งมิติทางกายภาพและมิติ

© วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์

ทางอัตลักษณ์ทางสังคมจึงช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความเป็นอนุสาวรีย์ได้อย่างครอบคลุม ทั้งในระดับการออกแบบและระดับความหมาย

2.7.1 ความเป็นอนุสาวรีย์ในงานของ หลุยส์ ไอ คาน (Louis I Kahn)

ในบทความตีพิมพ์หลักฉบับแรกของเขาซึ่งเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1944 ซึ่ง หลุยส์ ไอ คาน สำรวจความเป็นอนุสาวรีย์และจัดให้อยู่แถวหน้าของวาทกรรมทางสถาปัตยกรรม สิ่งนี้จะมีบทบาทสำคัญในการอภิปรายงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง การอภิปรายเกี่ยวกับความทันสมัย ในด้านสถาปัตยกรรมและศิลปะ คาน แย้งว่าความเป็นอนุสาวรีย์ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดผลลัพท์จากขนาด (Size) หรือปัจจัยทางการเงิน แต่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณมากกว่า คุณภาพที่ถ่ายทอดความเป็นนิรันดร์ (Eternity) สิ่งนี้จะมีอยู่ในโครงสร้างและการมีส่วนร่วมในรูปแบบใหม่และวัสดุในการก่อสร้าง คาน ได้รับการพิจารณาให้เป็นปรมาจารย์ด้านความเป็นอนุสาวรีย์ในสหรัฐอเมริกา (Curtis, 1996) และ หลุยส์ ไอ คาน มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาความเป็นอนุสาวรีย์ ในศตวรรษที่ 19 ในการสร้างศูนย์กลางเมืองขนาดใหญ่เพื่อรองรับการทำลายล้างหลังสงคราม

Figure 1 ภาพสเก็ตของ หลุยส์ ไอ คาน
Source: Kahn (n.d.)

“การกำหนดมาตรฐาน การประกอบชิ้นส่วนสำเร็จรูป การทดลองควบคุม การทดสอบและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มิใช่อสุรกายที่ศิลปินพึงหลีกเลี่ยงด้วยความอ่อนไหวอันละเอียดอ่อน หากแต่เป็นเพียงวิธีการร่วมสมัยในการควบคุมศักยภาพของวัสดุเพื่อการดำรงอยู่ สิ่งที่ศิลปินจำเป็นต้องครอบครองเพื่อขจัดความหวาดกลัวในการปฏิบัติ และขยายขอบเขตสัญชาตญาณเชิงสร้างสรรค์ของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ความสามารถดังกล่าวจะส่งผลต่อชีวิตการงานของศิลปิน อีกทั้งมอบความปีติและการรับใช้สังคมอย่างร่วมสมัย" (Khan, 1994, p. 31) ข้อความข้างต้น ทำให้สะท้อนแนวคิดของ หลุยส์ ไอ คาน ที่ไม่ได้ปฏิเสธวัสดุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความสำเร็จรูปของรูปแบบการก่อสร้าง จึงไม่ใช่สิ่งที่ทำให้ คาน เกิดความวิตก แต่เป็นความท้าทายในการออกแบบซึ่งสามารถสร้างผลลัพท์ที่น่าสนใจได้

หลุยส์ ไอ คาน นั้นมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับ การรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งทำให้เขาสามารถสร้างสถาปัตยกรรมที่นอกเหนือจากการใช้รูปทรงเรขาคณิตหรือการอ้างอิงสถาปัตยกรรมในอดีต งานของเขาจึงเต็มไปด้วยความลึกซึ้งทางสัญลักษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านการจัดวางองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่แม่นยำ การเลือกใช้วัสดุที่หนักแน่น และการสร้างพื้นที่ที่กระตุ้นความรู้สึกและความคิดของผู้ใช้ ทำให้เกิด

พื้นที่สำหรับการตีความและเชิญชวญให้ผู้คนต่างๆ ค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสถาปัตยกรรม ความเป็นอนุสาวรีย์บ่งบอกถึงความพยายามสร้างความสมบูรณ์แบบของโครงสร้าง ความชัดเจนของรูปแบบและขนาด ซึ่งมีส่วนอย่างมากต่อความน่าประทับใจ (Khan, 1994, p. 21)

กรณีศึกษาผลงานออกแบบของ หลุยส์ ไอ คาน

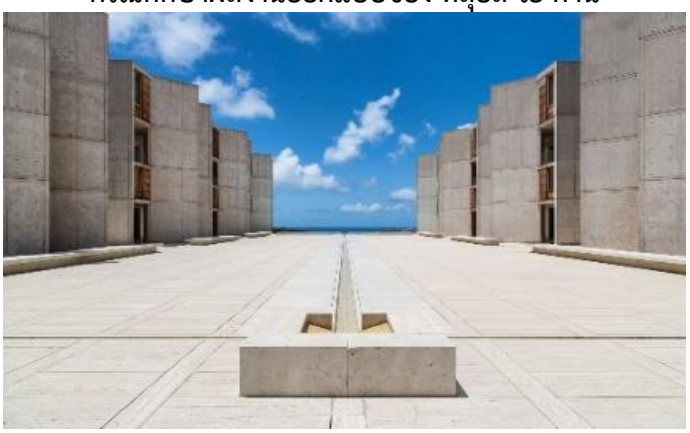

Figure 2 สถาบันเพื่อการศึกษาชีววิทยาซอล์ก
Source: Salk Institute courtyard (n.d.)

สถาบันเพื่อการศึกษาชีววิทยาซอล์ก (Salk Institute) ซึ่งออกแบบโดยหลุยส์ ไอ คาน เป็นตัวอย่างของสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเป็นอนุสาวรีย์ในรูปแบบที่ไม่ยึดติดกับความยิ่งใหญ่เชิงสัญลักษณ์ หากแต่เน้นคุณค่าทางจิตวิญญาณ ปัญญา และความเป็นนิรันดร์ (Brownlee & De Long, 1991) โครงสร้างสองปีกหลักของอาคารโอบล้อมลานกลางที่เปิดรับสู่มหาสมุทร ลานนี้ถูกออกแบบอย่างสมมาตรและเรียบง่าย มีร่องน้ำกลางที่เปรียบเสมือนแกนจักรวาล สร้างประสบการณ์ให้มนุษย์เชื่อมโยงกับสิ่งที่อยู่เหนือเวลา (Wiseman, 2007) คาน ยกให้ “แสง” เป็นวัสดุสำคัญของสถาปัตยกรรม แสงธรรมชาติที่ส่องผ่านช่องเปิดช่วยเน้นผิวสัมผัสของคอนกรีตเปลือยและไม้สัก ซึ่งแสดงออกถึงการเคารพในคุณสมบัติแท้จริงของวัสดุ (Kahn, 1994; McCarter, 2005) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอนุสาวรีย์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดหรือการตกแต่งที่ซับซ้อน แต่ขึ้นอยู่กับคุณค่าทางความคิดและแรงบันดาลใจทางจิตวิญญาณ ซึ่งเปลี่ยนอาคารวิทยาศาสตร์แห่งนี้ให้กลายเป็น "สถาปัตยกรรมแห่งปัญญา"

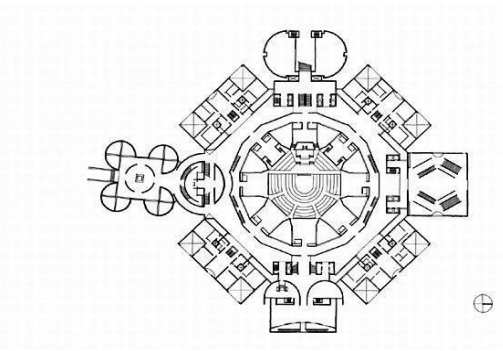

Figure 3 อาคารรัฐสภาแห่งบังกลาเทศ, ผังพื้น อาคาร
Source: National Assembly Building of Bangladesh (n.d.)

อาคารรัฐสภาแห่งบังกลาเทศ (National Assembly Building of Bangladesh) ที่ออกแบบโดยหลุยส์ ไอ คาน ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ หากแต่เป็นงานสถาปัตยกรรมที่สะท้อน “ความเป็นอนุสาวรีย์” อย่างลึกซึ้ง ทั้งในฐานะสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย อัตลักษณ์ของชาติ และแนวคิดเรื่องความเป็นนิรันดร์ (Eternity) คานใช้รูปทรงเรขาคณิตอย่างวงกลม สามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยมทั้งในแง่ของมวลอาคารและช่องว่าง (Void) เพื่อสร้างจังหวะของแสง เงา และความเงียบที่ส่งเสริมภาวะทางจิตวิญญาณของพื้นที่ (Wiseman, 2007) องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ห้องประชุมสภาซึ่งอยู่ใจกลางอาคาร ถูกล้อมด้วยโครงสร้างที่เปิดรับแสงธรรมชาติผ่านช่องเปิดขนาดใหญ่ที่จัดวางอย่างพิถีพิถัน ขณะที่คอนกรีตเปลือยและการเปิดเผยวัสดุสะท้อนความมั่นคง ความหนักแน่น และความแท้จริงซึ่งเป็นหัวใจของแนวคิดอนุสาวรีย์ในงานของคาน (Kahn, 1994) พื้นที่ว่างด้านหน้าอาคารซึ่งเปิดโล่ง ปราศจากสิ่งกีดขวาง เสริมความโดดเด่นของตัวอาคารและสร้างลำดับการรับรู้คล้ายกับการเข้าสู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (Brownlee & De Long, 1991) ขณะเดียวกัน แอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบอาคารไม่เพียงกำหนดขอบเขตอาคาร หากยังสะท้อนเงาของอาคารและเปรียบเปรยถึง “ความเป็นนิรันดร์” (McCarter, 2005; Sharif, 2015)

2.7.2 ความเป็นอนุสาวรีย์ในงานของ โรเบิร์ด เวนทูรี่ (Robert Venturi)

“ความเป็นอนุสาวรีย์ในงานสถาปัตยกรรมในปัจจุบันมักเป็นผลจากความเรียบง่ายเกินไป การปฏิเสธการประดับและสัญลักษณ์ไม่ได้นำไปสู่ความชัดเจน แต่กลับกลายเป็นความว่างเปล่า” (Venturi, 1966) โรเบิร์ด เวนทูรี่ ได้เสนอแนวคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างจากหลักการดั้งเดิมของยุคสมัยใหม่ เขามองว่าการออกแบบสถาปัตยกรรมควรเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายของรูปแบบและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา ในหนังสือ Complexity and Contradiction in Architecture ซึ่งเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1966 เป็นการทบทวนและตั้งคำถามกับหลักการของสถาปัตยกรรมยุคสมัยใหม่ ที่เน้นความเรียบง่ายและรูปทรงที่ลดทอนสิ่งที่ซับซ้อนออกไป โดยในหนังสือนี้ เวนทูรี่เน้นย้ำถึงสนับสนุนความซับซ้อนและความหลากหลายในสถาปัตยกรรม เวนทูรี่เห็นว่าสถาปัตยกรรมควรสะท้อนความขัดแย้งและความกำกวม (Ambiguity) เพื่อสร้างความหมายที่หลากหลายและซับซ้อน ในสถาปัตยกรรม การที่เขาเสนอให้สถาปัตยกรรมไม่จำเป็นต้องมีความสมมาตรหรือเรียบง่ายเสมอไปและไม่จำเป็นต้องมีความสง่างามในรูปแบบที่เป็นทางการ แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อสารและสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย

เฟรดริค แจมสัน (Fredric Jameson) ได้ขยายความในประเด็นนี้ในหนังสือ "Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism" โดยชี้ให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมหลังสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงความเป็นอนุสาวรีย์จากการแสดงออกถึงอำนาจของรัฐและสถาบัน ไปสู่การสะท้อนพลังของโลกทุนนิยมและการบริโภค ที่ผสมผสานระหว่างจริงและเท็จ อดีตและปัจจุบัน ซึ่งทำให้ความหมายของความเป็นอนุสาวรีย์มีความลื่นไหลและไม่ชัดเจนมากขึ้น (Jameson, 1991)

นักปรัชญาฌอง-ฟรองซัวส์ ลีโยตาร์ด (Jean-François Lyotard) ได้นำเสนออีกมุมมองหนึ่งในงานเขียน "The Postmodern Condition" ยุคหลังสมัยใหม่ สิ่งสำคัญคือการยอมรับความหลากหลายและการตีความที่แตกต่าง มากกว่าการพยายามสร้างสัญลักษณ์ที่มีความหมายสากลหรือความเป็นหนึ่งเดียว (Lyotard, 1984)

เพิงประดับประดา และ สถาปัตยกรรมเป็ด (Decorated Shed และ Duck Architecture)

ในหนังสือ Learning from Las Vegas จัดทำขึ้น ในปี ค.ศ. 1972 โรเบิร์ด เวนทูรี่และเดนิส สก็อตต์ บราวน์ ได้สำรวจและวิเคราะห์แนวคิดของ "เพิงประดับประดา" (Decorated Shed)

ซึ่งหมายถึงการใช้สัญลักษณ์ที่ชัดเจนในสถาปัตยกรรมเพื่อนำเสนอความหมายที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดนี้เน้นการสร้างสถาปัตยกรรมที่สามารถสื่อสารกับผู้คนได้อย่างตรงไปตรงมา การใช้สัญลักษณ์ที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่ายและสะท้อนถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในขณะนั้น สำหรับเวนทูรี่และสก็อตต์ บราวน์ สถาปัตยกรรมที่มีสัญลักษณ์เชิงพาณิชย์ เช่น ป้ายที่โดดเด่นและสะดุดตา มีความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นหลัง (Background) ที่รองรับการสื่อสารในรูปแบบที่ขี้เล่นและตรงไปตรงมา

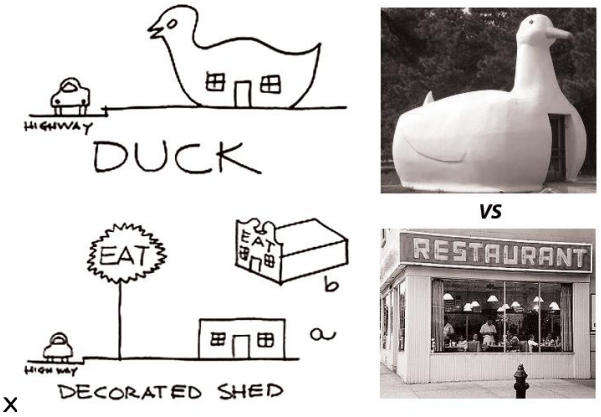

Figure 4 ภาพบน สถาปัตยกรรมเป็ด, ภาพล่าง สถาปัตยกรรมเพิ่งที่ประดับประดา
Source: Duck and Decorated Shed architecture (n.d.)

เวนทูรี่และสก็อตต์ บราวน์ยังได้เสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า "เป็ด" (Duck Architecture) ซึ่งเป็นการออกแบบอาคารที่ใช้รูปทรงและองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมเพื่อแสดงหรือเป็นสัญลักษณ์ของจุดประสงค์โดยตรง การออกแบบในลักษณะนี้ทำให้สามารถระบุได้ทันทีว่าอาคารนั้นคืออะไรและทำหน้าที่อะไร เช่น อาคารที่มีรูปทรงเป็ดหรืออาคารที่มีการตกแต่งอย่างชัดเจนที่สื่อถึงกิจกรรมภายในของอาคารนั้น การใช้ "เป็ด" เป็นแนวทางในการออกแบบจึงทำให้สถาปัตยกรรมสามารถสื่อสารประโยชน์ใช้สอยและจุดประสงค์ของอาคารได้อย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของรูปลักษณ์ภายนอกและการตกแต่งที่แสดงถึงลักษณะการทำงานของอาคาร (Venturi, 1972)

กรณีศึกษาผลงานออกแบบของ โรเบิร์ต เวนทูรี่

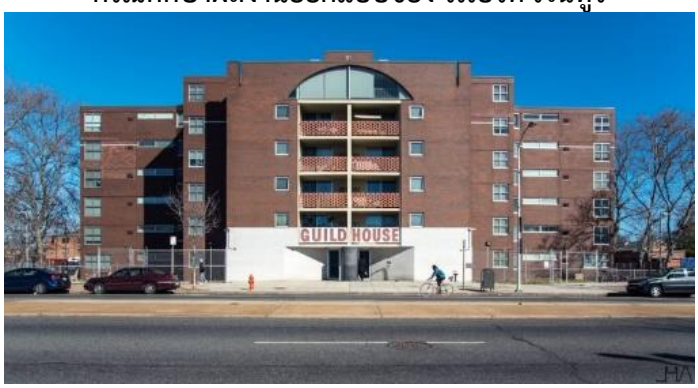

Figure 5 กิลด์เฮาส์
Source: Guild House (n.d.)

กิลด์เฮาส์ (Guild House) เป็นหนึ่งในผลงานสำคัญของ โรเบิร์ด เวนทูรี่ ซึ่งออกแบบร่วมกับ เดนิส สก็อต บราวน์ (Denise Scott Brown) และ จอห์น รัช (John Rauch) ในปี ค.ศ. 1966 ตั้งอยู่ที่ฟิลาเดเฟีย โดยอาคารนี้เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และมักถูกอ้างถึงในฐานะหนึ่งในตัวอย่างของสถาปัตยกรรมหลังสมัยใหม่ (Postmodern Architecture) ซึ่งเป็นตัวอย่างของ "เพิงประดับประดา" กิลด์เฮาส์ เป็นอาคารพักอาศัยที่ดูเรียบง่ายและค่อนข้างธรรมดา แต่มีองค์ประกอบที่สร้างความหมายและการอ้างอิง เช่น ป้ายชื่ออาคารขนาดใหญ่ หน้าต่างที่ใหญ่กว่าปกติเพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในห้องสามารถมองเห็นโลกภายนอกได้ และเสาทรงโค้งที่ล้อเลียนรูปแบบสถาปัตยกรรมคลาสสิก ที่แปลกไปจากมาตรฐานทั่วไป แทนที่อาคารจะสื่อถึงความใหญ่โตหรือสง่างามแบบอนุสรณ์สถานทางการเมืองหรือศาสนา มันกลายเป็น "อนุสาวรีย์" ของชีวิตคนธรรมดา ที่ออกแบบเพื่อการสื่อสารและการอ้างอิงที่สร้างความหมายในบริบทของสังคมร่วมสมัย

Figure 6 บ้านวานนา เวนทูรี่
Source: Vanna Venturi House (n.d.)

บ้านวานนา เวนทูรี่ (Vanna Venturi House) ซึ่งออกแบบโดย โรเบิร์ด เวนทูรี่ สร้างเสร็จในปี ค.ศ. 1964 เป็นหนึ่งในผลงานที่สะท้อนถึงแนวคิดการวิพากษ์การออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่และการพัฒนาทฤษฎีของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมที่เวนทูรี่เสนอในช่วงเวลานั้น บ้านหลังนี้ไม่ได้มุ่งหวังที่จะเป็นอนุสาวรีย์ในรูปแบบที่ยิ่งใหญ่หรือหรูหราตามที่เข้าใจกันในประเพณีสถาปัตยกรรมคลาสสิก แต่เป็นการสร้างสัญลักษณ์ที่สามารถสะท้อนถึงความหมายและความทรงจำ เปิดโอกาสให้เกิดการตีความในหลายมิติ ถือเป็นหนึ่งในการออกแบบที่ทำให้บ้านหลังนี้ เป็นตัวอย่างสำคัญของการออกแบบที่มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่สามารถทำหน้าที่เป็นอนุสาวรีย์ในสังคมร่วมสมัย

2.7.3 ความเป็นอนุสาวรีย์ในงานของ เรม โคลฮาส (Rem Koolhaas)

แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ ซึ่งสัมพันธ์กันในอดีตกับความคงทน อำนาจเชิงสัญลักษณ์ และลำดับชั้นที่เป็นทางการ ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในวาทกรรมทางสถาปัตยกรรมร่วมสมัย เรม โคลฮาส หนึ่งในสถาปนิกและนักทฤษฎีที่มีอิทธิพลมากที่สุดในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 ท้าทายแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับความเป็นอนุสาวรีย์ ด้วยการเปิดรับความลื่นไหล ความสามารถในการปรับตัว และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้น ความเป็นอนุสาวรีย์ร่วมสมัย ไม่ควรพึ่งพาสัญลักษณ์ที่คงที่อีกต่อไป แต่หันไปมีส่วนร่วมกับเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่กำหนดสภาพเมืองแทน (Leatherbarrow & Mostafavi, 2002)

Figure 7 อาคาร วูลเวิธ์ท, อาคารระฟ้าในแมนฮัตตัน
Source: Woolworth Building, Manhattan (n.d.)

อัตอนุสาวรีย์ (Auto Monument)

อัตอนุสาวรีย์ เป็นคำนิยามของอาคารระฟ้าในแมนฮัตตัน ที่ถูกเขียนไว้ในหนังสือ Delirious New York โดย เรม โคลฮาส ซึ่งอธิบายถึงแนวทางนี้ ว่า“หากว่าอาคารใดมีขนาดมหึมาอาคารนั้นก็จะกลายเป็นอนุสาวรีย์ไปโดยปริยาย ถึงแม้ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในอาคารนั้นไม่คู่ควรพอจะเป็นอนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์รูปแบบนี้แตกต่างจากความหมายดั้งเดิมที่เคยบัญญัติมาแล้ว แต่อนุสาวรีย์นี้เกิดขึ้นเพราะขนาดที่ใหญ่มหึมาของอาคารจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเป็นสัญลักษณ์ได้ นับว่าเป็นคุณลักษณะที่บริสุทธิ์และแท้จริงของตึกระฟ้า” (Koolhaas, 1978)

ความใหญ่ : ปัญหาของอาคารขนาดใหญ่ (Bigness: The Problem of the large)

แนวคิดเรื่อง "ความใหญ่" (Bigness) ใน หนังสือ S, M, L, XL ถูกตีพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1995 เนื้อเป็นการวิจารณ์และการสำรวจผลกระทบของขนาดสถาปัตยกรรมที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อรูปแบบ ประโยชน์ใช้สอยและความเป็นเมือง เรม โคลฮาส ให้เหตุผลว่าเมื่ออาคารมีขนาดเกินขนาดที่กำหนดอาคารเหล่านั้นจะไม่เป็นไปตามกฎสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมในเรื่ององค์ประกอบ สัดส่วน และรายละเอียดอีกต่อไป แทนที่จะพัฒนาตรรกะของตนเองโดยไม่ขึ้นกับบริบทหรือความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า "ปัญหาของความใหญ่" (Koolhaas & Mau, 1995, pp. 495–506) ซึ่งท้าทายบทบาทของสถาปัตยกรรมในการกำหนดเมือง โดยอธิบาย ทฤษฎีนี้ไว้ 5 ข้อด้วยกัน:

1. ความเป็นอิสระของมวลอาคาร (Monolithic Autonomy):ในอาคารที่มีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ ท่าทางทางสถาปัตยกรรม (architectural gestures) ไม่อาจควบคุมหรือครอบคลุมองค์รวมได้อีกต่อไป องค์ประกอบย่อยต่าง ๆ จึงเริ่มมีบทบาทเฉพาะตัวอย่างเป็นอิสระ แต่ยังคงมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างผลลัพธ์ทางสถาปัตยกรรม

2. การนิยามใหม่ผ่านเทคโนโลยี (Technological Redefinition): ระบบทางเทคนิค เช่น ลิฟต์ ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอาคาร ให้กลายเป็นกลไกในแนวดิ่ง ซึ่งแทนที่แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับขนาด รายละเอียด และองค์ประกอบ ด้วยฟังก์ชันการใช้งานที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

3. ความแยกขาดระหว่างเปลือกนอกกับภายใน (Facade–Interior Disjunction): ในสถาปัตยกรรมยุคใหม่ เปลือกอาคารหรือฟาซาด (facade) ไม่จำเป็นต้องสะท้อนฟังก์ชันภายในอีกต่อไป แต่สามารถแสดงออกเชิงรูปแบบได้อย่างอิสระด้วยภาษาทางสถาปัตยกรรมของตนเอง

4. ขนาดในฐานะตัวกำหนดการรับรู้ (Scale as Determinant): การรับรู้ว่าอาคารหนึ่งดีหรือไม่ดี อาจขึ้นอยู่กับขนาดล้วน ๆ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของการออกแบบเชิงสถาปัตยกรรมแต่อย่างใด

5. การหลุดออกจากบริบทเมือง (Contextual Detachment): “ความใหญ่โต” (Bigness) ทำให้บริบทของเมืองหมดความหมาย อาคารขนาดใหญ่กลายเป็นระบบที่อ้างอิงตนเอง ไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางเมืองอีกต่อไป

การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ นำไปสู่คำถามสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสถาปัตยกรรมต่อแนวคิดเรื่องเมือง (urbanism) ดังที่เจนคส์ (Jencks, 2005) ได้ชี้ว่า แม้อาคารขนาดมหึมาเหล่านี้จะดูโดดเดี่ยว หากแต่ยังคงมีศักยภาพในการตอบสนองต่อความซับซ้อนของบริบทเมืองในแบบใหม่

กรณีศึกษาผลงานออกแบบของ เรม โคลฮาส

Figure 8 ห้องสมุดซีแอตเทิล, 2004
Source: Seattle Public Library (n.d.)

ห้องสมุดซีแอตเทิล (2004) ออกแบบโดยเรม โคลฮาส ได้ท้าทายแนวคิดดั้งเดิมของความเป็นอนุสาวรีย์ ด้วยการเปลี่ยนจากการเน้นความคงทนถาวรและสัญลักษณ์แบบคลาสสิก ไปสู่การเป็น "พื้นที่สาธารณะประชาธิปไตย"(Democratic space) ที่เน้นการใช้งาน การเข้าถึง และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ (Koolhaas, 1995; Koolhaas, 2004) อาคารนี้ละทิ้งหลักการแบบดั้งเดิม เช่น ความสมมาตรและความแข็งแกร่งของวัสดุ และแทนที่ด้วยโครงสร้างที่โปร่งใส ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อพลวัตของเมือง (Leatherbarrow & Mostafavi, 2002) โคลฮาสนิยามอาคารแห่งนี้ว่าเป็น "ภูมิทัศน์ข้อมูล" (Information landscape) ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ที่หลากหลายและความต่อเนื่องกันอย่างไม่มีลำดับตายตัว ผิวกระจกและโครงเหล็กสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองสมัยใหม่ แทนที่จะเน้น “ความใหญ่” แบบอนุสาวรีย์ในอดีต อาคารหลังนี้พยายามสร้างภาษา เพื่อสนับสนุนวัฒนธรรมร่วมสมัยและบทบาทใหม่ของเมือง (Jencks, 2005)

Figure 9 อาคาร ซีซี ที วี, 2012, ไดอะแกรมของอาคาร
Source: CCTV Headquarters diagrams (n.d.)

อาคาร ซีซี ทีวี (China Central Television Tower) ในกรุงปักกิ่ง ซึ่งออกแบบโดย เรม โคลฮาส และ บริษัท OMA เป็นอาคารที่ท้าทายและทำลายแนวคิดดั้งเดิมของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรม โดยการเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบสถาปัตยกรรมและความหมายทางวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้มันเป็นทั้งสัญลักษณ์ของเทคโนโลยีและอำนาจของรัฐ รวมไปถึงการทบทวนแนวคิดเรื่อง "ความยิ่งใหญ่" และ "อนุสาวรีย์" ในยุคสมัยใหม่ โดยเฉพาะในมิติของการปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมและการควบคุมข้อมูลในยุคดิจิทัล อาคาร ซีซี ทีวี (CCTV Tower) ใช้แนวคิดการออกแบบที่ท้าทายตีกระฟ้าทั่วไป โดยใช้โครงสร้างที่เรียกว่า “วงจร” (Loop) ที่เชื่อมต่อกันระหว่างสองส่วนของอาคาร ซึ่งแตกต่างจากอาคารสูงทั่วไป เป็นการสะท้อนถึงความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในสังคมร่วมสมัย (Koolhaas, 1995) อนุสาวรีย์ในยุคสมัยใหม่จึงเป็นการสะท้อนถึงสัญลักษณ์พลังทางสังคมและการควบคุมสื่อในโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (Leatherbarrow & Mostafavi, 2002)

การออกแบบอาคาร ซีซี ทีวี ใช้โครงสร้างที่สะท้อนถึงความยืดหยุ่น (Flexible) และเคลื่อนไหว (Movement) (Jencks, 2005) ในแง่ของความเป็นอนุสาวรีย์ อาคาร ซีซี ทีวี ไม่ได้ใช้การสร้างความยิ่งใหญ่จากความแข็งแกร่งทางกายภาพหรือความสง่างามจากการใช้วัสดุหนักแน่น แต่กลับสร้างความยิ่งใหญ่จากโครงสร้างที่แตกต่างและทันสมัย ใช้การเคลื่อนไหวและการเชื่อมโยงทางสังคม (Social Connectivity) เพื่อสร้างการรับรู้ สื่อสารอำนาจและเทคโนโลยีออกไปในรูปแบบที่ พลิกกลับแนวคิดอนุสาวรีย์แบบดั้งเดิม

3. บทสรุป (Conclusion)

ความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมเป็นแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากแนวคิดดั้งเดิมที่เชื่อมโยงกับอำนาจ ความยิ่งใหญ่ และความคงทนถาวร สู่การตีความใหม่ที่เกี่ยวข้องกับความหมายทางสังคม สัญลักษณ์ และบทบาทของเทคโนโลยี แนวคิด 9 ประการว่าด้วยความเป็นอนุสาวรีย์ ที่ ซิกฟรีด กีเดียนและคณะเสนอไว้ ในการพยายามกำหนดนิยามของอนุสาวรีย์ในยุคสมัยใหม่ โดยเน้นว่าความเป็นอนุสาวรีย์ต้องสะท้อนเจตจำนงของยุคสมัย สร้างแรงบันดาลใจ และเป็นเครื่องมือของความทรงจำร่วม

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมและสถาปัตยกรรมวิวัฒนาการ แนวคิดของ หลุยส์ ไอ คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส ได้ขยายและตั้งคำถามใหม่ต่อกรอบแนวคิดดั้งเดิมนี้

แนวคิดเรื่องความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมได้พัฒนาจากการยึดโยงกับความยิ่งใหญ่และถาวรสู่การตีความใหม่ที่ซับซ้อนและสัมพันธ์กับบริบทสังคมอย่างลึกซึ้ง หลุยส์ ไอ คาน ยังคงใกล้เคียงกับกรอบคิดของกีเดียนในแง่ที่ว่าอนุสาวรีย์ต้องสะท้อนจิตวิญญาณของยุคสมัย แต่เขาขยายแนวคิดนี้โดยเน้นที่ “จิตวิญญาณของสถานที่” เพื่อเชื้อเชิญผู้คนให้เกิดการตระหนักรู้ คานทำให้เห็นว่า สถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ไม่จำเป็นต้องแสดงตนอย่างชัดแจ้ง แต่อาจสื่อสารผ่านประสบการณ์แทน

ในทางกลับกัน โรเบิร์ด เวนทูรี่ เลือกที่จะท้าทายแนวคิดดั้งเดิม โดยเสนอว่า ความเป็นอนุสาวรีย์สามารถเกิดจากสิ่งธรรมดาสามัญ สถาปัตยกรรมอย่าง *บ้านวานนา เวนทูรี่* หรือ *กิลด์เฮาส์* แสดงให้เห็นการใช้สัญลักษณ์ การสื่อสารตรงไปตรงมา และการยอมรับบริบทวัฒนธรรมสมัยนิยม เขาชี้ว่า อนุสาวรีย์ไม่จำเป็นต้อง “ใหญ่” หรือ “ถาวร” แต่ควรสะท้อนความหมายในระดับที่ผู้คนสามารถเข้าถึงได้

เรม โคลฮาส เสนอแนวทางใหม่ที่เน้น “ความใหญ่” (Bigness) และความซับซ้อนของการใช้งาน ในสถาปัตยกรรมยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับเขา อนุสาวรีย์ไม่ต้องการสุนทรียะหรือสัญลักษณ์แบบเดิม แต่ควรตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเมือง เทคโนโลยี และเครือข่ายข้อมูล อาคารกลายเป็นสัญลักษณ์ของพลังในระบบและเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับที่ CCTV Tower แสดงออกถึงอำนาจผ่านโครงสร้างที่ท้าทายรูปแบบตึกสูงทั่วไป

เมื่อพิจารณาแนวคิดของทั้งสามท่านร่วมกัน จะเห็นได้ว่า สถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ไม่ได้ตั้งอยู่บนความมั่นคงทางรูปแบบอีกต่อไป แต่กลับพัฒนาไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย คานให้คุณค่ากับจิตวิญญาณและความนิรันดร์ เวนทูรี่ย้ำถึงความหมาย ความขี้เล่น และ ความธรรมดา ส่วนโคลฮาสเปิดรับความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่และข้อมูลเป็นสื่อกลางอำนาจสำหรับสถาปัตยกรรมอนุสาวรีย์ในรูปแบบใหม่

แนวคิดของ ซิกฟริด กีเดียน แม้จะยังคงมีอิทธิพลอยู่ แต่ก็ถูกตั้งคำถามและขยายความโดยสถาปนิกในยุคต่อมา ซิกฟรีด กีเดียน มองว่าอนุสาวรีย์ต้องสะท้อนจิตวิญญาณของยุคสมัยและเป็นตัวแทนของความทรงจำร่วม แต่ในยุคปัจจุบัน คำถามสำคัญอาจไม่ใช่เพียงแค่ "อนุสาวรีย์คืออะไร" แต่คือ "อนุสาวรีย์จำเป็นต้องมีอยู่จริงหรือไม่" ในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูล เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว บางทีอนุสาวรีย์ในยุคศตวรรษที่ 21 อาจไม่ได้มีอยู่ในรูปของ "วัตถุ" แต่เกิดขึ้นจาก "พลังของสังคม" "อิทธิพลของเมือง" และ "เครือข่ายทางความคิด" ที่กำหนดสภาพแวดล้อมของเราอย่างต่อเนื่อง กีเดียน เสนอว่าอนุสาวรีย์เป็นสิ่งที่สะท้อนเจตจำนงของยุคสมัย สถาปนิกทั้งสามท่านนี้ต่างก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า "ยุคสมัย" ที่แตกต่างกัน ย่อมนำมาซึ่ง "อนุสาวรีย์" ที่มีความหมายต่างกันไปด้วยเช่นกัน และบางทีอนุสาวรีย์ที่สำคัญที่สุดของยุคนี้ อาจไม่ได้ถูกสร้างขึ้นจากอิฐหรือคอนกรีต แต่อยู่ในความคิดของเราเสมอมา

องค์ความรู้จากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยที่ต้องการสื่อความหมายในระดับสาธารณะ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพารูปแบบอนุสาวรีย์แบบดั้งเดิม สถาปนิกและนักออกแบบสามารถใช้กรอบการพิจารณาด้านคุณลักษณะทางกายภาพและอัตลักษณ์ทางสังคมเพื่อประเมินว่าอาคารหนึ่ง ๆ สร้าง “ภาวะของความเป็นอนุสาวรีย์” ได้อย่างไรในบริบทของเมืองและสังคมร่วมสมัย

3.1 สรุป เปรียบเทียบแนวคิดของความเป็นอนุสาวรีย์ในสถาปัตยกรรมของ หลุยส์ ไอ คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส

การเปรียบเทียบแนวคิดของความเป็นอนุสาวรีย์ ของหลุย ไอ คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส เป็นการเปรียบเทียบ โดยอาศัยฐานของ 9 ประการว่าด้วยความเป็นอนุสาวรีย์ นำมาสังเคราะห์เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา เปรียบเทียบ ประกอบไปด้วย (1) ปรัชญาและนิยาม ที่สถาปนิกมีมุมมองต่อความเป็นอนุสาวรีย์ (2) แรงบันดาลใจและอิทธิพลสำคัญ (3) บริบทสังคม การเมือง (4) ความเป็นอนุสาวรีย์และเทคโนโลยี (5) กรอบแนวคิด

Table 1 การเปรียบแนวคิดของหลุยส์ ไอ คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส

	หลุยส์ ไอ คาน (Louis I Kahn)	**โรเบิร์ด เวนทูรี่ (Robert Venturi)**	**เรม โคลฮาส (Rem Koolhaas)**
ปรัชญา/นิยาม ความเป็นอนุสาวรีย์	“คุณภาพทางจิตวิญญาณ” เน้นความสมบูรณ์แบบทาง-โครงสร้างและความชัดเจนของรูปทรงเพื่อสร้างความถาวรและอยู่เหนือกาลเวลา	ปฏิเสธเป้าหมายที่เรียบง่ายของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ นำเสนอ “ความซับซ้อนและขัดแย้ง” ในงานออกแบบ เน้นสัญลักษณ์บริบท และการสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมา	มองความเป็นอนุสาวรีย์ผ่านปรากฏการณ์ ความใหญ่ (Bigness) อาคารที่ใหญ่พอจะกลายเป็นอนุสาวรีย์โดยอัตโนมัติจากขนาด แม้จะไม่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์แบบดั้งเดิมก็ตาม
แรงบันดาลใจ/อิทธิพลสำคัญ	สถาปัตยกรรมโบราณและแนวคิด Beaux-Arts ส่งผลต่อความสนใจในความเป็นอนุสาวรีย์และความถาวร ผสานกับวิทยาการโครงสร้างสมัยใหม่หลังสงครามโลกที่ผู้คนกำลังโหยหาสัญลักษณ์ใหม่ของสังคม	วัฒนธรรมป๊อป (Pop Culture) และภูมิสถาปัตยกรรม เช่น ถนนลาสเวกัส ไชน่าทาวน์ และอื่นๆ ได้รับการยกระดับเป็นแหล่งศึกษา “ภาษา” สถาปัตยกรรมหลังสมัยใหม่ เพื่อตอบโต้ความเคร่งครัดของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่	เมืองใหญ่ในยุคทุนนิยมและเทคโนโลยีอาคารสูง เป็นฉากหลังของแนวคิด เพื่อค้นหาทิศทางที่แตกต่างในการออกแบบสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างทุน เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อเมืองและพื้นที่สาธารณะ
บริทบทสังคม การเมือง	การออกแบบอาคารสาธารณะหรืออาคารราชการให้เป็น สัญลักษณ์ร่วมของสังคม สะท้อนความเชื่อว่าบ้านเมืองต้องมีสถานที่ที่เป็นดั่ง “หัวใจ” ทางจิต-วิญญาณของชุมชน	ตอบสนองสังคมบริโภคนิยมยุคหลังสงคราม ที่ประชาชนโหยหาความหมายใกล้ตัว สถาปัตยกรรมของเขาให้คุณค่าและความหมายกับสิ่งปลูกสร้างธรรมดาของชนชั้นกลาง แทนที่จะสร้างอาคารที่มีความเป็นอนุสาวรีย์แบบเดิม	สถาปัตยกรรมของเขามักเกิดขึ้นจากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือทุนข้ามชาติ ซึ่งต้องการใช้อาคารขนาดใหญ่เป็นสัญลักษณ์ของ ศักยภาพทางเศรษฐกิจ อิทธิพลทางการเมือง

© วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์

Table 1 การเปรียบแนวคิดของหลุยส์ ไอ คาน โรเบิร์ด เวนทูรี่ และ เรม โคลฮาส (ต่อ)

	หลุยส์ ไอ คาน (Louis I Kahn)	โรเบิร์ด เวนทูรี่ (Robert Venturi)	เรม โคลฮาส (Rem Koolhaas)
ความเป็นอนุสาวรีย์และเทคโนโลยี	การใช้เทคนิคก่อสร้างสมัยใหม่เพื่อสร้างรูปทรงเรียบง่ายแต่ทรงพลัง คอนกรีตเปลือย อิฐ หิน ไม้ อนุสาวรีย์ยุคใหม่ต้อง “ตอบโจทย์ขีดจำกัดเทคโนโลยีในแต่ละยุคสมัย”	อาคารไม่จำเป็นต้องโดดเด่นด้วยโครงสร้างที่ทันสมัย แต่สามารถโดดเด่นด้วยป้ายไฟ ข้อความตัวอักษรขนาดใหญ่ การใช้วัสดุสำเร็จรูปตกแต่งผิวอาคาร เพื่อสื่อสารกับผู้ใช้งานและผู้คนที่ผ่านไปมา	เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และวิศวกรรมขั้นสูงในการออกแบบอาคารที่มีความซับซ้อนทั้งยังสนใจเทคโนโลยีต่างๆ ทางด่วน ลิฟท์ และข้อมูล เป็นต้น
กรอบแนวคิด	ความบริสุทธิ์ของรูปทรงเรขาคณิตบทบาทของแสงเงา สถาปัตยกรรมที่แท้จริงต้องแสดงออกถึงแก่นแท้ของวัสดุและโครงสร้างโดยปราศจากการปรุงแต่งเกินจำเป็น	ยอมรับความหลากหลายทางรูปแบบ พลิกโฉมวิธีคิดของสถาปนิกยุคใหม่จำนวนมาก ให้หันกลับมาสนใจในประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ และบริบท สะท้อนแนวคิดการประดับตกแต่ง การอ้างอิงรูปแบบคลาสสิก และการเล่นกับรูปทรงที่เกินจริง	สถาปัตยกรรมตอบสนองต่อความยืดหยุ่นของโปรแกรมการใช้งาน พฤติกรรมมนุษย์มากกว่าความงามเชิงสัญลักษณ์หรือบริบทดั้งเดิม

Source: Pamakate (2025)

4. เอกสารการอ้างอิง (References)

Brownlee, D. B., & De Long, D. G. (1991). *Louis I. Kahn: In the realm of architecture*. Rizzoli.

Curtis, W. J. R. (1996). *Modern architecture since 1900* (3rd ed.). London, UK: Phaidon Press.

Detroit Publishing Company. (n.d.). *Woolworth Building, Manhattan.* Retrieved from https://www.loc.gov/resource/det.4a25616/

Freud, S. (1913). *Totem and taboo: Resemblances between the psychic lives of savages and neurotics*. Moffat, Yard and Co.

Giedion, S., Léger, F., & Sert, J. L. (1943). *Nine Points on Monumentality. Architecture You and Me.* Harvard University Press.

Gropius, W. (1935). *The new architecture and the Bauhaus* (P. Morton Shand, Trans.). Faber & Faber.

Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Trans.). University of Chicago Press. (Original work published 1925)

Helena. (2017). *Guild House, an icon of Postmodern Architecture.* Retrieved from www.architecturalvisits.com. https://architecturalvisits.com/en/guild-house-venturi-postmodernism/

Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, the cultural logic of late capitalism*. Duke University Press.

Jencks, C. (2005). The iconic building: The power of enigma (pp. 34-45). Rizzoli.

Kahn, L. I. (1994). *The essential Louis Kahn*. Yale University Press.

Kohlstedt, K. (2016). *Lessons from Sin City: The Architecture of "Ducks" Versus "Decorated Sheds"*. Retrieved from www.99percentinvisible.org. https://99percentinvisible.org/article/lessons-sin-city-architecture-ducks-versus-decorated-sheds/

Koolhaas, R. (1978). *Delirious New York: A retroactive manifesto for Manhattan.* (pp. 99-100). The Monacelli Press.

Koolhaas, R., & Mau, B. (1995). *S, M, L, XL*. Monacelli Press.

Koolhaas, R. & Scheeren, O. (2012). *CCTV Headquarters diagrams*. Retrieved from www.buro-os.com. https://buro-os.com/projects/cctv.

Kubler, G. (1962). *The shape of time: Remarks on the history of things*. Yale University Press.

Leatherbarrow, D., & Mostafavi, M. (2002). *Surface architecture*. (pp. 78-90). MIT Press.

Lyotard, J.-F. (1984). *The postmodern condition: A report on knowledge*. Manchester University Press.

Maria, B. (1964). *Vanna Venturi House.* Retrieved from https://www.archdaily.com/62743/ad-classics-vanna-venturi-house-robert-venturi/5037e07f28ba0d599b00016c-ad-classics-vanna-venturi-house-robert-venturi-photo

McCarter, R. (2005). *Louis I. Kahn*. Phaidon Press.

Mumford, L. (1938). *The culture of cities*. *The Death of Monument* (p. 264). Harcourt, Brace and Company.

Mumford, L. (1961). *The city in history: Its origins, its transformations, and its prospects*. Harcourt, Brace & World.

Philippe Ruault. (n.d.). *Seattle Public Library.* Retrieved from https://www.re-thinkingthefuture.com/

Rampley, M. (2013). *The Vienna school of art history: Empire and the politics of scholarship, 1847–1918*. Pennsylvania State University Press.

Riegl, A. (1992). *Problems of style: Foundations for a history of ornament* (E. Kain, Trans.). Princeton. University. Press.

Riegl, A. (1985). *The modern cult of monuments: Its character and origin* (K. W. Forster & D. Ghirardo, Trans.). *Oppositions, 25*, 21–51. (Original work published 1903)

Ruskin, J. (1849). *The seven lamps of architecture*. Smith, Elder & Co.

Ruskin, J. (1851). *The stones of Venice*. Smith, Elder & Co.

Rossi, A. (1984). *Architecture of The City*. (p. 127). MIT Press.

Salk Institute for Biological Studies (n.d.). *Salk Institute courtyard*. Retrieved from https://www.salk.edu/wp-content/uploads/2018/01/salk-institute-courtyard.jpg

Sharif, A. (2015). *Monumentality in modern architecture*. (pp. 276-298). Architectural Theory Review, 20(3).

Souza, E. (n.d.). *AD Classics: National Assembly Building of Bangladesh / Louis Kahn.* Retrieved from https://www.archdaily.com/83071/ad-classics-national-assembly-building-of-bangladesh-louis-kahn

Tumblr. (n.d.). *The Travel Sketches of Louis L. Kahn.* Retrieved from https://www.tumblr.com/the-drawing-center/148457473262/the-travel-sketches-of-louis-l-kahn

Venturi, R. (1966). *Complexity and contradiction in architecture.* The Museum of Modern Art.

Venturi, R. (1972). *Learning from Las Vegas*. (pp. 87-163). MIT Press.

Wiseman, C. (2007). *Louis Kahn: Beyond time and style: A life in architecture*. W. W. Norton & Company.